

Прокопенко Ю.В.

курсант 1 курсу факультет № 2 – підготовки фахівців для НГУ ННІ № 3 НАВС

науковий керівник: **Кондратюк-Антонова Т.В.**

доцент кафедри загально-правових та психологічних дисциплін факультет № 2 – підготовки фахівців для НГУ ННІ № 3 НАВС, к.ф.н.

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІ ІДЕЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСВІТНИЦТВА

Тема наукової роботи присвячена філософсько-правовим ідеям доби європейського Просвітництва. Оскільки ми сьогодні прагнемо піднятися до стандартів європейського демократизму, органічно поєднати нашу національну правову систему з європейським правом, то нам вкрай необхідно знати першоджерела побудови європейської демократії. В її основі стоять ідеї філософів-Просвітників, таких як: Ш.-Л.Монтеск'є, Д. Дідро, Ж.-Ж.Руссо, Дж.Локка, Вольтера та інших.

Підкреслюючи значення соціальних факторів, ідеологи Просвітництва закликали до корінної перебудови суспільства, до побудови "царства розуму", де люди рівні за своїми природним правами, де кожна особистість являє собою найвищу цінність незалежно від статі, соціальної і національної приналежності.

Новий громадянин - це "громадянин світу" - носій "чистого" розуму, що пізнав закони світобудови і громадського порядку суто науковим шляхом, а, значить, отримав свободу, гармонію і щастя, як в соціальному, так і в особистому житті. Така людина чужда егоїзму і упереджень (соціальних, політичних, релігійних), в кожній людині вона бачить гарне, з кожним може співпрацювати на благо всіх.

Пізніше ця ідея закладе основу космополітизму, світогляду, що проповідує світове громадянство, коли спільні інтереси вище приватних, в т.ч. і національних.

Ш.-Л. Монтеск'є і Ф. Вольтер розробляли проекти об'єднання Європи, в яких можна побачити прообраз сучасного Європейського Союзу, що зайвий раз свідчить про силу впливу епохи Просвітництва на всі подальші історичні періоди.

Ш.-Л. Монтеск'є вперше обґрунтовує принцип географічного детермінізму, який обумовлює появу законів, органічно пов'язаних з природним середовищем, і який пізніше перетворюється на сучасний термін «геополітика».

Дж.Локк і Т.Гоббс вводять поняття «розподілу влади» на три гілки: законодавчу, виконавчу і судову.

Філософи-Просвітники обґрунтовують також поняття «суспільного договору», або «суспільної угоди», «конвенціональної (договірної) теорії справедливості».

Чи можна влаштувати соціальний устрій на раціональних засадах? Це питання намагався з'ясувати і Ж.-Ж.Руссо. Він вважав, що природним станом людини були первісні суспільні форми життя, коли на підставі розуму люди об'єднувалися у певні рівноправні спільноти.

Держава, на думку Ж.-Ж. Руссо, стала результатом своєрідної загальнолюдської угоди на засадах розуму. Її мета - забезпечити право кожному індивідууму користуватися належною йому власністю.

Ідеал майбутнього Ж.-Ж. Руссо вбачає у відновленні природного стану, але за умови збереження всіх позитивних досягнень суспільства.

Таке справедливе суспільство мислитель уявляв як організоване співжиття незалежних, вільних, рівноправних людей, які мають спільну волю, що реалізується як народний суверенітет. Іншими словами, влада належить народові як корпоративному органу - учаснику суспільного договору.

Суверенітет народу виявляється у здійсненні ним законодавчої влади. Призначення уряду втілювати в життя закони і підтримувати належний правопорядок. У разі невиконання делегованих повноважень уряд волею народу усувався.

Д. Дідро висуває ідеї "освіченого монарха"; конституційної монархії; критикує деспотичне правління. Будучи прихильником теорії «суспільної угоди», він висловлював також думки про республіканську форму правління; заперечував вимоги Церкви щодо керування державою і втручання її у політику; пропонував ліквідацію станових привілеїв.

В цілому саме епоха Просвітництва з її новими ідеалами і цінностями сприяла розвитку того, що прийнято сьогодні називати ринковою економікою. Це було обумовлене тим, що всі ці процеси були тісно пов'язані між собою: промисловість потребувала науково-технічної бази, наука ж - мала потребу в "фінансових" впливах з боку підприємництва. Поява капіталу і вільнодумство народжували нові політичні теорії і способи їх реалізації, так були здійснені перші революції і з'явилися перші національні держави, так зародився політичний лібералізм.

Тому, підкреслюючи значення філософсько-правових ідей доби Просвітництва, необхідно зауважити, що це правовий фундамент західноєвропейських демократичних держав, аналогом яких ми прагнемо стати якомога швидше.

Список використаних джерел:

1.Бостан Л. М.Історія держави і права зарубіжних країн [Текст] : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / Л. М. Бостан, С. К. Бостан. - 2-ге вид., перероб. та допов. - К. : Центр учбової літератури, 2008. - 729 с.

2.Іщенко М. П. Основи демократії [Текст] : навч.-метод. посіб. для студ. і слухачів магістратури держ. служби ден., заоч. та екстернат. форм навч. / Іщенко М. П., Гаман П. І., Іщенко О. М. ; Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. - 2-е вид., допов. - Черкаси : [Вид. від. ЧНУ ім. Б. Хмельницького], 2011. - 231 с.

3.Основи демократії [Текст] : посібник / [М. Бессонова та ін.] ; за заг. ред. д-ра філос. наук, проф. А.Колодій ; Акад. пед. наук України, Укр.-канад. проект "Демократична освіта", Ін-т вищ. освіти. - К. : Ай Бі, 2002. - 679 с.